

Hry X. olympiády v Los Angeles 1932

Příběh československé olympijské výpravy

Zdeněk Škoda,

*České olympijská akademie, Olympijské studijní a informační centrum Českého
olympijského výboru*

Celému období příprav na X. olympijské hry v Los Angeles předcházel důležitý přelom v dějinách československého olympijského hnutí. Na valné hromadě Československého olympijského výboru, který se konal 4. března 1929, se rozhodly odstoupit dvě významné osobnosti. Na post předsedy rezignoval zakladatel českého olympismu Jiří Stanislav Guth-Jarkovský a ze zdravotních důvodů ukončil svou činnost i průkopník českého sportu a dlouholetý tajemník ČSOV Josef Rössler-Ořovský. Na pozici předsedy Gutha-Jarkovského byl zvolen lékař, vysoko-školský učitel, všestranný sportovec a funkcionář Josef Gruss. Tajemníkem se stal František Widimský, který, jak uvidíme, byl motorem a duší naší výpravy do Spojených států amerických.

Byla to v první řadě celosvětová hospodářská krize, která způsobila výrazné těžkosti s financováním olympijské výpravy za oceán. ČSOV nemohl tentokrát počítat s obvyklou státní podporou. Ministerstvo zahraniční a Ministerstvo školství a národní osvěty odmítlo v této těžké době finance poskytnout. Československá obec sokolská, která byla hlavní zásobárnou našich sportovců při minulých olympiádách, i přes opakované prosby oznámila, že dává přednost přípravám na svůj Všesokolský slet, takže se olympijských her v Americe účastnit nebude. Financování tedy muselo jít z vlastních zdrojů. 1. března 1932 byla ve večerním vydání Národních listů vyhlášena veřejná sbírka. Postupem času se přidávali a pomáhali jednotlivci, studenti, různé instituce i sportovní obec. Nový předseda Československého olympijského výboru Josef Gruss se po zralé úvaze rozhodl do USA neodcestovat. Chtěl tak uvolnit ve výpravě jedno místo na víc pro dalšího sportovce.

Šťastnou cestu do Los Angeles!

Po úsilovné práci několika věrných myšlenky olympijské a po získání peněžitých prostředků vlastní silou československých sportovců odjždíte do Spojených Států, abyste obhájili čest národní vlajky.

Vaším vůdcem jest osvědčený sportman prof. Dr. Widimský, spoléháme na něho i na Vás, že po tuhé přípravě učiníte vše, co jest ve Vašich silách, aby Československo bylo na olympijských hrách důstojně zastoupeno.

Po úchvatných okamžicích prožitých v slavnostních dnech sletu všesokolského, i když tentokráte, bohužel, Sokolové nejsou ve Vašich řadách, pamatujte v zemi pruhů a hvězd krásných hesel národního velikána Miroslava Tyrše, abychom mohli býti na Vás hrdi!

Přejeme Vám všichni z celého srdce příjemnou cestu a mnoho štěstí!

Dr. J. Gruss

Do Los Angeles nakonec odcestovalo pouze sedm sportovců a tři členové doprovodu. Pojďme si je všechny v krátkosti představit:

František Widimský – vůdce výpravy, tajemník ČSOV. Původním povoláním učitel němčiny a francouzštiny. Bývalý veslař a tajemník veslařského svazu cestoval na olympijské hry také jako technický delegát. Tajemníkem ČSOV byl až do roku 1951, kdy na popud komunistické strany ČSOV jako samostatný spolek zaniká. Už od olympijských her v Londýně však ztrácí na dění v československém olympijském hnutí zásadní vliv, ten přebírají po únoru 1948 komunističtí funkcionáři a pracovníci Státní bezpečnosti.

František Douša – atletika, vrh koulí a hod diskem, povoláním listonoš. Původně se Douša věnoval oštěpu. Byl dlouholetým členem Slavie Praha, kde působil v letech 1927-1941. V říjnu 1931, tři čtvrtě roku před olympijskými hrami, hodil v Brně ve vrhu koulí světový rekord, který měl hodnotu 16,04 m, a patřil tak mezi horké favority na medaili.

Andrej Engel – atletika, sprinter na 100 a 200 m. Jediný slovenský člen výpravy. Tou dobou úřadující mistr Československa v obou disciplínách. Po roce 1938 utekl před nacisty do Švédska.

Oskar Hekš – atletika, maratonec, předchůdce slavného Emila Zátopka. Pro svůj židovský původ byl poslán v roce 1941 do koncentračního tábora v Terezíně. O dva roky později skončil v Osvětimi, kde v roce 1944 zemřel.

Václav Urban – zápas. Celou svou kariéru se věnoval řeckořímskému zápasu v těžké váze. Zúčastnil se už olympijských her v Amsterdamu 1928. Povoláním byl strážník a na cestu do USA mu přispěli jeho kolegové z policejního sboru. Po skončení kariéry pokračoval jako trenér.

Jindřich Maudr – zápas. Pracoval jako instalatér v Elektrických podnicích. Na olympijské žíněnce v Amsterdamu 1928 vybojoval stříbro, na Mistrovství Evropy 1931 dosáhl na bronzovou medaili. V LA patřil do okruhu favoritů na získání cenného kovu. Byl člen klubu Bohemians Praha a právě příznivci Bohemians mu pomohli dát dohromady finance na cestu do USA.

Václav Pšenička – vzpírání. Ve třicátých letech patřil v těžké váze ke světové špičce. Povoláním řidič Elektrických podniků se zúčastnil předešlých olympijských her v Amsterdamu, kde skončil čtvrtý. V roce 1934 se stal prvním nositelem Ceny Gutha Jarkovského. Tato putovní cena je udělována nejvýznamnějším sportovním osobnostem nebo kolektivům za vynikající sportovní výsledky dosažené během konkrétního kalendářního roku. Cenu dosud uděluje Český olympijský výbor jako své nejvýznamnější ocenění.

A konečně **Jaroslav Skobla** – vzpírání. V době olympijských her v Los Angeles byl strážníkem a kolegou Václava Urbana, později pracoval jako manipulátor v Elektrických podnicích. Rovněž jemu přispěli strážníci na cestu do Kalifornie. Skobla byl z naší výpravy nejzkušenější, jel už na třetí olympijské hry v řadě.

Jako doprovod cestovali na olympijské hry ještě:

František Menšík – trenér, člen ČSOV, působil na významných postech ve výborech Mezinárodní zápasnické federace a Mezinárodní vzpěračské federace. Na olympijské hry do LA cestoval také jako člen jury v obou sportech.

A **Karel Čížek** – lékař výpravy. Ten si cestu platil plně ze svého.

Dalších dvacet umělců se zúčastnilo uměleckých soutěží. Z těch však nikdo do zámoří fyzicky neodcestoval, za oceán putovaly pouze jejich díla. Mezi nimi byly taková jména jako Josef Suk, Jakub Obrovský, Alois Dryák či Max Švabinský. Na uměleckou soutěž

Čechoslovákům poskytl americký olympijský výbor dotaci v hodnotě 600 dolarů, která pomohla zaplatit převoz a díla pojistit.

Celý pobyt v místě konání her koordinoval olympijský atašé, konzul a český emigrant Felix B. Janovský.

Téměř po celý rok se před olympijskými hrami vyjednávalo s řadou amerických, francouzských, německých a holandských společností o přeplavbě do Ameriky. Nakonec bylo rozhodnuto, že poplujeme se společností Severoněmecký Lloyd. Finanční podmínky byly nejvýhodnější a zkušenosti při plavbě na Zimní olympijské hry 1932 do Lake Placid byly uspokojivé. Datum odjezdu a doba trvání cesty nám navíc velmi vyhovovaly. Společnost zaručila naší výpravě kajuty uprostřed lodi, abychom co nejméně trpěli kymácením na rozbouraném moři, byla plně zajištěna strava a všechny možnosti tréninku.

Odjezd byl určen na sobotu 9. července v půl čtvrté odpoledne z Masarykova nádraží. Jelo se přes Drážďany do Brém, kam jsme po nepříliš pohodlné cestě dorazili v neděli časně ráno. Po krátké prohlídce města a ještě kratším odpočinku se odjelo do přístavu Bremenhaven. Brzy po poledni se pak vydala zaoceánská loď s příznačným jménem "Evropa" na cestu přes Atlantik, která trvala přesně týden. Cestovali jsme společně s Němci, Rakušany a Litevci. Na palubě byli takřka jen olympionici, olympijská atmosféra byla ve vzduchu od samého začátku.

Během týdenního pobytu na palubě si reprezentanti dopřávali výborné jídlo, mimo trénování mohli čas trávit také společenskými hrami např. hraním stolního tenisu či odbíjené. Posádka zaoceánského parníku rovněž uspořádala prohlídku celé lodi včetně strojovny. Poklidnou plavbu znepríjemnila čtvrtý den mnoha cestujícím mořská nemoc a František Widimský se svým ironickým humorem komentoval situaci následovně: „*a nejsou to vždy jen lehcí atleti, kteří dokáží rychle běžet!*“ V sobotu po poledni 16. července připlula "Evropa" do Brooklynu k molu č. 58. Po slavnostním uvítání byli naši borci dopraveni do hotelu Alconquin na adrese Broadway 44 a po krátkém vydechnutí je ihned naši newyorští krajané provezli za asistence policejní eskorty po centru města, aby se pak ve večerních hodinách konal uvítací večírek za hojně účasti dalších našich krajanů v Národní budově v New Yorku.

Na druhý den ráno měli naši reprezentanti volný program, někteří šli na procházku po Broadwayi, jiní naopak odpočívali v hotelu. Na oběd jsme byli pozváni k českým emigrantům a sportovním mecenášům manželům Lhotanovým. Po příjemném obědě, který se protáhl na

tři hodiny, vyrazili naši na setkání se starostou New Yorku Jimmie Walkerem, který výpravu přivítal v loděnici Prvního českého veslařského klubu ve Flushing Bay. Kdo mohl tušit, že jen o pár týdnů později bude muset sympatický mayor Walker svůj úřad opustit pro podezření z korupce.

V sedm hodin večer začíná daleká pětidenní cesta z nádraží Grand Central až do vzdálené do Kalifornie.

V úmorném vedru strávila naše výprava ve vlaku dlouhých 26 hodin, než dojela do první zastávky v St. Louis, bylo pondělí 18. července. Krajané přivítali družinu domácím pivem (prohibice se tehdy svou přísností lišila stát od státu) a pohostili naše štědrou večeří. Večer následovala prohlídka sokolského tábořiště nad řekou Mississippi. Po půlnoci vyrazil vlak směrem do Kancas City, kde měla výprava díky přeprahování vagónů několik hodin na odpočinek, na snídani v hotelu a na vyjížďku v autech městem zahradními čtvrtěmi s malebnými zahrádkami. Za několik hodin však následovala nejhorší část cesty skrz Nové Mexiko a Arizonu a hlavně přes nehostinnou Mohavskou poušť v nesnesitelném vedru s mračny štiplavého písku. Ráno 21. července jsme konečně dorazili do Kalifornie. Na předposlední stanici v San Bernardinu se k výpravě připojil olympijský atašé Felix B. Janovský, srdečně se s námi pozdravil a na uvítanou daroval celé výpravě 300 dolarů. Záměrně ale zamlčel, co naše hochy bude čekat při příjezdu do Los Angeles: úžasné velkolepé uvítání místních Sokolů, prapory, hudba, alegorické vozy, desítky národních krojů, uvítací proslovy s chlebem a solí - jedním slovem velká národní slavnost. Po té ve vozech průjezd městem přímo k radnici a na audienci k starostovi LA. Po přivítání a občerstvení se delegace přesunula zabydlet se do olympijské vesnice.

Bylo to vůbec poprvé, co byla na olympijských hrách zřízena olympijská vesnice v podobném stylu, jak ji známe dnes. Ležela pouhé čtyři kilometry nad městem s výhledem na celé LA, od moře do vesnice foukal osvěžující vánek. V jejím areálu bylo ubytováno na 2000 závodníků ze 40 zemí. Bydlelo se v chatkách pro čtyři osoby po dvou, byla zde sprcha, umyvadla, šatník. V celém rozlehlém areálu jste se mohli občerstvit hned v několika jídelnách, byla zde pošta, zdravotní středisko a veškeré další služby. Vesnici hlídali ve dne v noci kovbojové na koních. Pobíhal zde také úplně první maskot olympijských her, pesek Smoky, narodil se, když se olympijská vesnice budovala. Naše výprava, sportovci a trenér Menšík, se ubytovali vedle Japonců, Finů a Němců. František Widimský s doktorem Čížkem bydleli ve městě. Ženy tenkrát pobývali také mimo olympijskou vesnici, v nedalekém luxusním hotelu v Los Angeles. Po dvou dnech aklimatizace se 23. července konal uvítací

večírek v lázeňském sále v Santa Monice za účasti více než 400 osob. Jako překvapení se našim promítal filmový záznam ze zmiňovaného velkolepého příjezdu do Los Angeles.

Než začali první závody, měli sportovci celý týden na trénink. Trénovalo se na různých místech v okruhu několika kilometrů od vesnice a borce na sportoviště rozvážely autobusy. Pan Janovský zařídil v časech mimo tréninky nespočet různých aktivit, jako byl například celodenní výlet do Pasanedy, výlet do Skalistých hor, návštěva lázní Long Beach či plavba na ostrov Santa Catalina na vyzdobených rybářských barkách od jugoslávských kolegů, kteří si zde po dobu olympiády zřídili na moři „malou Dalmácii“. Janovský rovněž zorganizoval setkání s místními Sokoly a malý sokolský slet, účast na slavnosti národů v Hollywood Bowl v přírodním divadle pro 25 tisíc diváků, kromě toho různé obědy a večery v mnohých rodinách, které toužili naše hochy poznat a zažít. Nudou rozhodně československá výprava netrpěla. Desáté olympijské hry v Los Angeles tak mohli 30. července 1932 začít.

O samotné losangeleské olympiádě by se toho dalo vyprávět mnoho, avšak cílem tohoto příspěvku je přiblížit především cestu naší výpravy a v krátkosti popsat alespoň to nejdůležitější z toho, co měli naši olympionici během jednoho měsíce možnost prožít. Nicméně přece jenom se musíme zastavit i u jejich obdivuhodných sportovních výkonů.

Hned první den byl pro českou výpravu veleúspěšný. Ve vrhu koulí přes obnovené zranění lokte během druhého pokusu vybojoval František Douđa bronzovou medaili. Pozdě večer se slavilo ještě výrazněji. Jaroslav Skobla se ve vzpírání stal olympijským vítězem a Václav Pšenička byl za ním hned na druhém místě. Starosta LA byl zarytým obhájcem prohibice a tak František Widimský vzpomíná, jak bylo těžké si na takovou slávu připít. Nicméně se to podařilo. Naši krajánci disponovali skrytými zásobami.

V dalších dnech získal pro Československo celkově čtvrtou medaili Václav Urban v řeckořímském zápase, měla bronzový lesk. Jindřich Maudr skončil v jiné váhové kategorii ve 4. kole.

Oskar Hekš dosáhl v maratonském běhu na úžasné osmé místo.

Andrej Engel skončil v rozbězích, avšak chyběl jen kousek k postupu do semifinále.

Pozadu nezůstali ani naši umělci, resp. jejich díla. V uměleckých soutěžích slavil úspěch Josef Suk. Jeho pochod „V nový život“ byl oceněn stříbrnou medailí. Mezinárodní jury vedla dlouhou diskusi, zda Sukovi neudělit medaili zlatou, ale protože část skladby byla uvedena dříve, než povolovala soutěžní pravidla, rozhodla se komise pro stříbro, přičemž zlato ani bronz se nakonec vůbec neudělovali.

Kromě Josefa Suka dokázal výrazně zaujmout sochař Jakub Obrovský s plastikou „Vraždící Odysseus“, za kterou mu do Evropy připutovala bronzová medaile.

V kategorii architektonické návrhy získal za „Plán státního stadionu na Strahově“ čestné uznání architekt Alois Dryák, autor takových významných staveb jako jsou např. Radiopalác na Vinohradech či hotel Evropa na Václavském náměstí.

14. srpna olympijské hry v Los Angeles skončili. Pro naši nepočetnou výpravu velkým úspěchem. Vroucí spojení našich sportovců s krajanů v Americe a pocity národní hrdosti a sounáležitosti výmluvně popisují slova Františka Widimského v jeho vzpomínkách:

“Těžko nám bylo všem u srdce, když jsme se loučili s losangeleskými přáteli. Naši hoši si tam svým chováním a svými úspěchy získali přízeň všech a není divu, že skanulo při loučení mnoho zjevných i tajných slz. Na Los Angeles z nás nikdo do smrti nezapomene. Všem vám, drazí přátelé v dálné Kalifornii, vzkazujeme srdečný dík, dru. Janovskému dík nejhlubší!”

To však zatím byly jen dvě třetiny příběhu. Návrat domů nás teprve čekal. Na závěrečný ceremoniál již naši borci nečekali. 13. srpna po celodenní jízdě úrodnou Kalifornií už nasávali krásy San Franciska. Všichni litovali, že jeden den strávený v tomto pozoruhodném městě je žalostně málo. Museli se už však odebrat na nádraží a vyrazit na čtyřdenní cestu do Chicaga s krátkou přestávkou v Omaze. 17. srpna jsme stanuli v Chicagu, ve městě, kde žila početná skupina československých přistěhovalců, ve městě, odkud do Los Angeles přišel Felix B. Janovský a kde se naše delegace setkala s jeho bratrem, a ve městě, jehož starostou byl Čech Antonín Čermák (paradoxem bylo, že v tu samou dobu se Čermák zrovna nacházel na návštěvě v Československu). Očekávání byla možná až příliš velká a tak František Widimský líčí, jak skončili dva dny v tomto po Praze druhém největším “českém” městě zklamáním. Naši viděli sice za dva dny pobytu centrum města, navštívili redakce dvou československých listů (Svornosti a Denní Hlasu), chicagská jatka, areál světového výstaviště, účastnili se večerního banketu v Sokole Slávském, avšak potom, co výprava zažívala na cestě do Los Angeles a především pak díky skvělé organizaci pana Janovského v dějišti olympijských her, zanechalo Chicago, jak doslova říká Widimský “trapný dojem”. Např. krajané, kteří si naše sportovce vyžádali, aby se zúčastnili jako hosté “post-olympijských her”, které pořádal deník Daily News, za našinci nakonec vůbec nepřišli, do průvodu národních olympijských mužstev se naši borci vůbec nedostali a ke všemu na stadionu chyběla československá vlajka. Rovnou ze stadionu jeli rozmrzelí do hotelu sbalit si zavazadla a

směřovali na nádraží doprovázeni jen dvěma bývalými žáky karlínské akademie, které v Praze František Widimský učil a kteří se zde v Chicagu se svým profesorem po deseti letech setkali.

Na skok se pak výprava zastavili u Niagarských vodopádů. Tam, kde to naši nejméně čekali, byli ale američtí Čechoslováci nejsrdečnější. V domě u Slováka pana Matusky, obchodníka se smíšeným zbožím, který snesl našim modré z nebe, zpívali se národní písně a hostiteli na počest několik slovenských. *“U vás jsme poznali, jak silný národní ohlas mělo vítězství našich borců v prostých duších krajanů, roztroušených v americkém moři”* píše Widimský.

Následoval návrat do New Yorku, kde bylo opět vše dokonale připraveno konsulem dr. Novákem, který většinu zastávek po cestě tam a zpět dopředu domlouval. Recepce na policejním ředitelství, návštěva deníku Times, opět občerstvení u Lhotanů jako před měsícem, oběd ve sportovním klubu F. K. Praha, zastávka v uzenářské továrně bratří Havránků a večírek na rozloučenou v Národním domě.

A pak už následovalo Americe definitivní sbohem.

“Byli jsme všichni pohnuti. Oč bylo méně slov, o to byl stisk ruky nebo objetí vřelejší. Dr. Novák neodešel dříve, dokud neshlédl naše kabiny a nepřesvědčil se na vlastní oči, že jsme bezvadně ubytováni. Byla půlnoc, když loď zvedla kotvy.” popisuje odjezd Widimský.

Doma čekalo naše olympioniky vřelé uvítání. Postupně se zastavili v Děčíně, Ústí nad Labem, Roudnici a cestu kolem půl světa ukončila okružní jízda Prahou. Na Staroměstském náměstí je spolu s primátorem Baxou čekalo tisíce lidí. 18. listopadu naší výpravu přijal prezident Tomáš Garrigue Masaryk.

Losangeleský příběh se definitivně uzavřel. Hospodářská krize začala pomalu ustávat. Už za dva měsíce se však dostal v Německu k moci Adolf Hitler a vše směřovalo k něčemu daleko horšímu. K II. světové válce.

Literatura:

Osobní fond Františka Widimského, Archiv Olympijského studijního a informačního centra ČOV
Olympijský věstník (Praha: ČSOV, 1929-1932)